پازوکی، فاطمه (۱۳۹۳). همگامی با تلاش‌های بین‌المللی و با تأکید بر چشم‌انداز عملیاتی کتابخانه کنگره به منظور به‌کارگیری قواعد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای.) در ایران. *پژوهش‌نامه کتابداری واطلاع رسانی*، ۴ (۲)،۱۷۵– ۱۴۸.

همگامی با تلاش‌های بین‌المللی با تأکید بر چشم‌انداز عملیاتی کتابخانه کنگره به منظور به‌کارگیری استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.اِی.) در ایران

فاطمه پازوکی [۱]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۳/۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۸/۲۹

چکیده

هدف: *هدف آن است که با آگاهی از فعالیت‌های صورت گرفته برای به‌کارگیری آر.دی.ای.، روند به کارگیری آر.دی.ای. در ایران تسهیل شود.*

روش: *این مقاله با رویکرد تحلیلی و تاریخی به بیان علت‌ها، زمینه‌ها و روند تغییر قواعد فهرست‌نویسی در جهان پرداخته و در ادامه اقدامات کمیته مشترک راهبردی و کتابخانه کنگره به‌عنوان متولیان این امر آورده شده است.*

یافته‌ها: *تولید پیشینه‌های کتابشناختی، به‌منظور توصیف و تحلیل منابع اطلاعاتی، از مهم‌ترین فعالیت‌هایی است که از گذشته‌های دور در کتابخانه‌ها انجام است. با پیشرفت روزافزون فناوری اطلاعات، تغییراتی در محمل‌های اطلاعاتی پدید آمد که این امر منجر به ایجاد تغییراتی در شیوه‌های دسترسی به اطلاعات شد و به تبع آن تغییراتی در شیوه‌های بازیابی اطلاعات از سوی کاربران در جهت بازیابی هرچه سریعتر و در عین حال دقیق منابع اطلاعاتی به‌وجود آورد که فهرستهای رایانه‌ای را نیز دستخوش تغییر کرد. بر این اساس، تغییر در روش‌های سازماندهی اطلاعات و به‌کارگیری روش‌های جدیدی برای توصیف و تحلیل مدارک ضروری می‌نمود. متخصصان حوزه سازماندهی اطلاعات، همزمان با رواج فن‌آوری‌ها به فکر تغییر و تحول در شیوه‌های سازماندهی اطلاعات افتادند و اقدامات متعددی طی سالیان اخیر در این زمینه انجام شده است. در این راستا استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای.) برای فهرست‌نویسی توصیفی منابع اطلاعاتی در محیط جدید ارائه شده و کتابخانه‌های گوناگون در سطح جهان جایگزینی آن با قواعد انگلوامریکن را در دستور کار خود قرار داده‌اند. مقاله حاضر به بررسی این تحولات در جهان با تأکید بر کتابخانه کنگره، پیشگام این عرصه، می‌پردازد. در پایان، پیشنهادهایی در رابطه با فراهم کردن زمینه به‌کارگیری آر.دی.ای. از جنبه‌های نیروی انسانی، بستر فناوری و پیشینه‌های کتابشناختی ارائه شده است.*

کلیدواژه‌ها: *استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای.)، قواعد فهرست‌نویسی، ایران، سازماندهی اطلاعات، به کارگیری آر.دی.ای.*

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی (گرایش بازیابی اطلاعات) دانشگاه الزهرا f.pazooki@alzahra.ac.ir

مقدمه

فهرست کتابی، قدیمی‌ترین شکل فهرست است. کتابخانه‌های قدیمی، عناوین موجود خود را بر روی کاغذهایی که به شکل کتاب صحافی می‌شد فهرست می‌کردند. اما فهرست کتابخانه‌ای به معنای امروزی از قرن پانزدهم به بعد و به‌صورت جدی از قرن هفدهم میلادی به وجود آمد و هدف اصلی آن بازیابی سریع و آسان منابع بود. پیش از آن فهرست‌های کتابخانه‌ای، تنها سیاهه‌ای از منابع موجود در کتابخانه بودند. پیشینه‌های کتابشناختی به شیوه‌های مختلفی ارائه می‌شد و از کتابخانه‌ای به کتابخانه دیگر متفاوت بود (Chan , 2000). با تلاش‌های جان دیوری[1] و فردریک روستگارد[2] در قرن هفدهم و هجدهم میلادی فهرست‌ها از شکل سیاهه و فهرست موجودی مجموعه‌ها خارج و شناسه و نام خانوادگی مؤلف معمول شد. آبه روزیه[3] در کتابخانه فرهنگستان علوم و کتابخانه سلطنتی فرانسه کاربرد برگه‌دان یا فهرست برگه‌ای را رواج داد و باعث ایجاد تحولات وسیعی شد (Fattahi,2000). در آغاز قرن بیستم، نیاز به قوانینی مدون و یکدست برای فهرست‌نویسی مواد کتابخانه‌ای- فراتر از یک کتابخانه- احساس می‌شد و فهرست، اهمیتی بیش از یک سیاهه ساده یافت و به منزله کلید دستیابی به مجموعه کتابخانه تبدیل شد.

ازاین‌رو، از قرن بیستم با نام دوره قواعدسازی فهرست‌نویسی نام برده می‌شود (Haji Zeinolabedini, 2010:28). در این زمان، اولین تلاش مشترک بین‌المللی بین کتابداران آمریکایی و انگلیسی جهت توسعه قواعد فهرست‌نویسی ارائه شد که نتیجه آن انتشار «قواعد فهرست‌نویسی: شناسه‌های مؤلف و عنوان[4]» توسط انجمن کتابداران آمریکا[5] در سال ۱۹۰۸ و شامل ۱۷۴ قانون بود. این قواعد که در دو ویرایش آمریکایی و انگلیسی منتشر شد، تا حد زیادی تحت تأثیر قواعد پانیتسی و خصوصاً کاتر بود، اما در عمل نفوذ و کاربرد چندانی نیافت (Chan, 2000:39). در سال۱۹۴۱ انجمن کتابداران آمریکا به منظور تجدیدنظر در قواعد فهرست‌نویسی، کمیته‌ای را تشکیل و طرح انجمن کتابداران امریکا را ارائه داد. این قواعد از دو بخش کلی تشکیل می‌شد: ۱. بخش مربوط به شناسه‌ها و سرعنوان‌ها و ۲. بخش مربوط به فهرست‌نویسی توصیفی.

این قوانین از سوی برخی از کتابداران مورد نقد قرار گرفت. از جمله آزبرن[6] در مقاله‌ای با عنوان بحران فهرست‌نویسی[7] قواعد سال ۱۹۴۱ را به دلیل تدوین قواعد برای هر موقعیت یا مسئله‌ای که ممکن

1. John Durie
2. Fredrick Rostgard
3. Abbe Rosier
4. Cataloguing Rules: Author and Title Entries
5. American Library Association (ALA)
6. Osborn, Andrew D.
7. The Crisis in Cataloging

است روی دهد، تعداد غیرضروری قواعد و پیچیدگی و گستردگی مثال‌ها، مورد حمله قرار داد (چان، ۴۱:۱۳۷۹). این نقد را یکی از بیانیه‌های عالی در اصول نظری فهرست‌نویسی و زمانی تاریخی در تکامل قواعد فهرست‌نویسی می‌دانند (Taylor, 2002:51). ادامه این روند، منجر به تکامل قواعد فهرست‌نویسی شد. فتاحی (Fattahi, 1997)[1] در پایان‌نامه دکترای خود، سیر تحول قواعد فهرست‌نویسی را با توجه به تأثیر هر یک بر قواعد پس از خود مورد بررسی قرار داده و نتیجه می‌گیرد که روح قواعد کاتر و اصولی که وی به منزله زیربنای نظری سازماندهی مطرح کرد، همچنان در قواعد مطرح قرن بیستم یعنی انگلوامریکن هویداست. ویرایش اوّل قواعد انگلوامریکن به ویراستاری لوبتسکی و اسپالدینگ[2] در دو متن جداگانه امریکایی و انگلیسی تدوین شد. نظم منطقی و تأکید بر نقش پدیدآورنده از امتیازات مهم این قواعد محسوب می‌شود. با این حال، کاربرد بعدی این قواعد نشان داد که برخی از آن‌ها مبهم و نارسا بوده و نیاز است تا در آن‌ها تجدیدنظر شود (Fattahi, 2000:28). مهم‌ترین قواعد فهرست‌نویسی که مقبولیت جهانی یافته و تا به امروز در سطح بین‌المللی استفاده می‌شود، قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن[3] است.

قواعد انگلوامریکن برای اولین بار در سال ۱۹۶۷ در دو ویرایش مجزا برای بریتانیا و شمال امریکا ارائه و در سال ۱۹۷۸ به‌صورت واحد منتشر شد و پس از چندین سال ویرایش دوم[4] آن منتشر گردید. قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن مورد اقبال جهانی و سالها مورد استفاده بسیاری از کتابخانه‌ها در سراسر جهان واقع تا اینکه با توجه به تغییرات گسترده در منابع اطلاعاتی و گسترش منابع دیجیتالی، نیاز به بازبینی و تغییرات اساسی پیدا کرد و از سوی کمیته مشترک راهبردی[5] (جی.اس.سی.) مورد بازبینی و بازنگری قرار گرفت.

بازنگری در قواعد فهرست‌نویسی و ظهور الگوها و استانداردهای نوین

سازماندهی اطلاعات همواره از دغدغه‌ها و کارکردهای اصلی حرفه کتابداری و اطلاع‌رسانی بوده و نقش زیربنایی در فرایند مدیریت اطلاعات (تولید، توزیع و اشاعه) داشته است. اصول تدوین‌شده در این حوزه در طول زمان، با هدف ایجاد چارچوبی برای سازماندهی آرمانی اطلاعات، تحول و توسعه‌یافته است. باوجوداین آرمان‌گرایی، سازماندهی اطلاعات در عمل و به‌ویژه در محیط الکترونیکی و شبکه‌ای،

1. Relevance of Cataloguing Principles to the Online Environment: An Historical and Analytical Study. (1997). University of New South Wales, Sydney, Australia.
2. C. Summer Spalding
3. Anglo-American Cataloging Rules (AACR)
4. AACR2
5. Join steering committee (JSC)

با چالش‌های اساسی روبه‌رو بوده و هست (Fattahi, 2007:5). با تغییر در نیازها و نگرش جدید کاربران به تدریج تغییراتی در ساختار فهرست‌های کتابخانه‌ای به وجود آمد و فهرست‌های کتابخانه‌ای از رویکرد نظام‌مدار به‌سوی رویکردهای کاربرمدار حرکت کردند و کاربر و نیازهای وی در اولویت اصلی قرار گرفت. بر همین اساس، ایفلا و سازمان‌های بین‌المللی دیگر به فکر ایجاد نظام‌هایی با هدف توجه به کاربر و پاسخ به نیازهای او افتادند تا بتوانند شرایطی را مهیا کنند که از فن‌آوری‌های رو به رشد اطلاع‌رسانی، بیشترین بهره را ببرند. با این هدف، طرح مطالعاتی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.[1]) و به دنبال آن فراد[2] و فرساد[3] در دستور کار قرار گرفت. در این طرح‌ها، تعیین نیازهای کاربران و تلاش برای رسیدن به بهترین پاسخ به این نیازها، اولویت اصلی بود. فشارهای اقتصادی نیز کتابخانه‌ها را واداشت تا در جهت ساده کردن فرایند فهرست‌نویسی و انجام فهرست‌نویسی در «سطح کمینه[4]» تلاش کنند و از این طریق با رشد بی‌وقفه برونداد در حوزهٔ نشر همگام شوند. از سوی دیگر، تلاش‌های فزاینده‌ای برای سازگار شدن با قوانین و روش‌های فهرست‌نویسی برای کنار آمدن با تغییر ناشی از پیدایش اَشکال جدید نشر الکترونیکی و ظهور دسترسی شبکه‌ای به منابع اطلاعاتی پدید آمد.

به‌وجود آمدن استانداردها و الگوهای جدید سازماندهی اطلاعات به‌ویژه الگوی کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.) در سال ۱۹۹۷ فرصتی را برای بازنگری در فنون فهرست‌نویسی فراهم آورد. Denton (2007) ارائه الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی را نقطه عطفی در تاریخ ۱۷۵ ساله فهرست‌نویسی نوین می‌داند. کمیته مشترک راهبردی در بازنگری قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن، اف.آر.بی.آر. را نه‌تنها برای روزآمدسازی اصطلاح‌شناسی، بلکه برای بازنگری و توسعه بخش‌های پیونددهنده سنتی عناوین قراردادی به کار گرفت. با مطرح شدن الگوهای کارکردی و لزوم ایجاد زمینه‌های لازم برای عملیاتی کردن آنها، «کمیته مشترک راهبردی برای بازنگری در قواعد انگلوامریکن»[5] در سال ۱۹۹۴ تصمیم گرفت تا جلسه‌ای را با حضور متخصصان فهرست‌نویسی از سراسر جهان برگزار کند. این نشست و دریافت نظرهای مختلف، زمینه‌ساز برگزاری «همایش بین‌المللی قواعد انگلوامریکن و گسترش‌های آینده»[6] در تورنتوی کانادا شد. این همایش که در اکتبر ۱۹۹۷ برگزار شد،

---

1. Functional Requarement of Bibliographic Records (FRBR)
2 .Functional Requarement of Authority Data (FRAD)
3. Functional Requerments for Subject Authority Data (FRSAD)
4. Minimum
5. Joint Streeing Committee for Revision of AACR (JSC)
6. International Conference on the Principles and Future Develop of AACR, 1997, Toronto

منشأ بسیاری از تحولات آتی در رابطه با قواعد فهرست‌نویسی بود و در آن پنجاه و سه نفر از متخصصان سازماندهی اطلاعات از بیش از ده کشور حضور داشتند. در این همایش، صاحب‌نظران مشهوری همچون مایکل گورمن[۱]، تام دلسی[۲]، رونالد هاگلر[۳] و رحمت الله فتاحی مقالات با ارزشی ارائه دادند و خواستار بازاندیشی در قواعد انگلوامریکن ۲ با توجه به پیدایش محیط الکترونیکی جدید شدند. یکی از مقالاتی که در این همایش ارائه و بر الگوی اف.آر.بی.آر. اثرگذار شد، مقالۀ فتاحی[۴] بود که در آن تأکید شده بود قواعد فهرست‌نویسی برای تحت پوشش قرار دادن همه آثار وابسته به هم و تحقق کارکرد «گردآوری» باید ساختار جدیدی را برای پیشینه‌های کتابشناختی ارائه دهد. مدل «پیشینۀ مادر یا سوپر رکورد[۵]» وی در انطباق با الگوی اف.آر.بی.آر. در واقع رویکرد جدیدی برای سازماندهی اطلاعات به شکل یکپارچه و دانش‌مدار ارائه می‌کرد که مورد توجه صاحب‌نظران قرار گرفت[۶]. کمیته مشترک راهبردی، بلافاصله پس از خاتمه این همایش، جلسه‌ای سه‌روزه را در تورنتو برگزار کرد و پیشنهادها و راهکارهای ارائه شده در مقالات همایش را مورد بررسی قرار داد و تصمیم گرفت تا این موارد را در ویرایش سوم قواعد انگلوامریکن به کار بگیرد. به همین منظور، تام دلسی در کتابخانه ملی کانادا موظف شد تا با استفاده از مدل‌سازی موجودیت-رابطه[۷] که در همان همایش ارائه داده بود، تجزیه و تحلیل کامل منطقی از قواعد انگلوامریکن۲ ارائه دهد. در سپتامبر سال ۲۰۰۰ نیز کمیته همکاری مشترک، سیاهه‌ای از قواعد پیشنهادی در همایش تورنتو را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد و بحث‌هایی را در مورد ماهیت و محتوای این سیاهه آغاز کرد. در این رابطه، پیشنهادهای مختلفی ارائه و مقرر شد در ویرایش بعدی قواعد انگلوامریکن در نظر گرفته شود. پس از آن دلسی در سال ۲۰۰۴ به عنوان دبیر تدوین «قواعد انگلوامریکن۳: توصیف و دسترسی کتابشناختی[۸]» انتخاب شد و تحول بزرگی در این روند به شمار آمد. دلسی چندی بعد سرفصل‌های پیشنهادی خود را ارائه کرد که مورد تصویب اولیۀ کمیته قرار گرفت.

پس از آن، طی جلسه دیگری در اکتبر ۲۰۰۴ و در کمبریج انگلستان، کمیته مشترک راهبردی، نسخه اولیه قواعد انگلوامریکن۳ که از سوی دلسی تهیه شده بود را مورد بررسی قرار داد. این نسخه برای

1. Micheal Gorman
2. Tom Delsey
3. Ronald Hagler
4. AACR2 and Catalogue Production Technology: The Relevance of Cataloguing Principles to the Online Environment
5. Super Record
۶.. اطلاعات بیش‌تر از این همایش و مقالات ارائه شده، به این نشانی قابل دسترس است: http://www.rda-jsc.org/intlconf1.html
7. Entity Relatonship Modeing
8. AACR3: Bibliogrphic Description and Access

صاحب‌نظران دیگر نیز فرستاده شد و در مجموع، از بررسی دیدگاه‌ها مشخص شد که همچنان نوعی نارضایتی از این قواعد وجود دارد و متخصصان معتقدند که با توجه به محیط الکترونیکی و منابع رقومی ضروری است تا رویکردی جدید در طراحی و ارائه قواعد جدید برای فهرست‌نویسی در نظر گرفته شود؛ زیرا همچنان تمرکز نسخه اولیه تهیه‌شده قواعد انگلوامریکن۳ بر منابع چاپی بود. بدین ترتیب، کمیته همکاری مشترک متقاعد شد که رویکرد جدیدی را برای بازنگری در قواعد انگلوامریکن در نظر بگیرد. رویکردی که شامل ویژگی‌های زیر باشد:

- تأکید بر انتشار ویرایش جدید به‌صورت الکترونیکی (البته نسخه چاپی هم می‌تواند به موازات منتشر شود)؛
- طراحی قواعد جدید با در نظر گرفتن الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.)[1] و الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های مستند (اف.آر.اِی.دی[2].)،
- طراحی کاربرپسندتر و قالب‌بندی بهتر رهنمودها؛
- تقسیم قواعد به سه بخش: بخش یک برای توصیف منابع؛ بخش دوم برای ایجاد شناسه‌های دسترسی اشخاص، خاندان‌ها، تنالگان‌ها و استنادها برای آثار مرتبط، بیانات، نمودها و مدارک، و بخش سوم برای ایجاد شناسه‌های دسترسی اشخاص و عناوین و داده‌های دیگر برای کنترل مستند؛
- برقراری پیوند میان رهنمودها در سطوح توصیف، دسترسی و کنترل مستندات؛ و
- در نظر گرفتن رهنمودهایی برای بازنمون داده‌های توصیفی و مستند.

بدین ترتیب، بنا به تغییرات وسیع صورت‌گرفته که فراتر از حد یک ویرایش بود، کمیته مشترک راهبردی تصمیم گرفت تا عنوان این قواعد را تغییر دهد که «توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای)[3]» نام گرفت. در دسامبر سال ۲۰۰۵ ویرایش نخست آر.دی.ای. به‌منظور بررسی و بازنگری از سوی اعضای کمیته مشترک راهبردی منتشر و دیدگاه‌های مختلف در مورد این ویرایش جمع‌آوری شد و هم‌چنین در جلسه‌های برگزارشده از سوی این کمیته در آوریل سال ۲۰۰۶ در اتاوای کانادا و در اکتبر سال ۲۰۰۶ در واشنگتن امریکا مورد بحث و بررسی قرار گرفت (Howarth, Weihs, 2007) و سپس آخرین نسخه آزمایشی آر.دی.ای. در سال ۲۰۱۰ منتشر شد و به صورت پیوسته (آنلاین) در دسترس قرار گرفت. همزمان آزمایش‌هایی در سطح ملی جهت بررسی کارایی آر.دی.ای با همکاری کتابخانه‌های بزرگ جهان

1. Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR)
2. Functional Requirements Authority Data (FRAD)
3. Resource Description and Access (RDA)

طراحی شد تا پس از دریافت بازخوردهای بین‌المللی ویرایش نهایی آر.دی.اِی. تا پایان سال **۲۰۱۳** منتشر شده و کتابخانه کنگره به صورت رسمی آن را به‌کار گیرد.

لازم به ذکر است در تکمیل کارکردهای داده‌های مستند، ایفلا از طریق کارگروه «ملزومات کارکردی و شماره‌گذاری پیشینه‌های مستند (فرانار)[1]» و «ملزومات کارکردی پیشینه‌های مستند موضوعی (فرسار)[2]» در سال ۲۰۰۷ نسخه تجدیدنظرشدهٔ پیش‌نویس «ملزومات کارکردی برای داده‌های مستند (فراد)» را ارائه کرد. کارگروه فرسار، در سال ۲۰۱۰ نسخه نهایی «ملزومات کارکردی برای داده‌های موضوعی (فرساد)[3]» را منتشر ساخت که در تدوین آر.دی.ای. مدنظر قرار گرفت. تاکنون فروشندگان و بنگاه‌های کتابشناختی نظیر وی.تی.ال.اس[4]، او.سی.ال.سی[5] الگوی اف.آر.بی.آر را در طراحی نظام‌های آتی به خدمت گرفته و از آن به‌طور گسترده استفاده می‌کنند (Tillett, 2004).

استاندارد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.اِی.)

همان‌طور که گفته شد آر.دی.ای. بر مبنای قواعد انگلوامریکن، ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی (اف.آر.بی.آر.) و ملزومات کارکردی داده‌های مستند (فراد) شکل گرفته است. لازم به ذکر است که اف.آر.بی.آر.، الگوی مفهومی موجودیت–رابطه‌ای است که از سوی ایفلا در سال **۱۹۹۸** معرفی شده و عناصر و روابط مورد نیاز در یک فهرست رایانه‌ای استاندارد را در برمی‌گیرد. فراد نیز الگویی برای ارائه حداقل ملزومات مرتبط با داده‌های مستند در پیشینه‌های مستند است که بر مبنای اف.آر.بی.آر. و متناسب با آن به وجود آمده است. بنا بر اظهارات کمیته مشترک راهبردی، رهنمودهای آر.دی.اِی. برای دستیابی به مقاصد زیر طراحی شده‌اند. این اظهارات مربوط به چشم‌انداز قبل از انتشار نسخه نهایی آر.دی.ای. و در واقع پیش‌داوری‌ها و انتظار صاحب‌نظران برای اثربخشی هر چه بهتر است:

- ارائه قالبی انعطاف‌پذیر، قابل گسترش و همسان به منظور توصیف فنی و محتوایی انواع منابع؛
- همسانی و هماهنگی با قوانین، استانداردها، اصول و الگوهای بین‌المللی؛ و
- قابلیت استفاده در محیط‌های خارج از کتابخانه و سازگاری با انواع نیازهای جوامع گوناگون.

استفاده از رهنمودها و استاندارد آر.دی.ای. دسترسی به هدف‌های زیر را میسر خواهد کرد:

1. Working Group on Functional Requirements and Numbering of Authority Records (FRANAR)
2. Functional Requirements for Subject Authority Records (FRSAR)
3. Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD)
4 . VTLS (Virginia Tech Library Systems)
5 . OCLC

- توانا ساختن کاربران در یافتن، شناسایی، انتخاب و دستیابی به منابع مورد نظر؛
- هماهنگی با قوانین موجود (انگلوامریکن)؛
- مستقل بودن از هرگونه قالب، رسانه یا سامانه ذخیره و تبادل داده‌ها؛ و
- آمادگی پذیرش و هماهنگی با ساختارهای نوین پایگاه‌های اطلاعاتی (Nouri, Danesh & Afshar, 2010: 532)

آر.دی.اِی. به‌عنوان استانداردی به منظور توصیف منابع در صورتی گسترش خواهد یافت که:

- در کنار شکل چاپی از نسخه پیوسته (آنلاین) آن نیز به صورت بهینه استفاده شود؛
- براساس دستور زبان انگلیسی تدوین شود به گونه‌ای که کاربران سایر زبان‌ها نیز بتوانند از این استاندارد بهره بگیرند؛ و
- سهولت و کارایی لازم را هم برای مقاصد کاری و هم برای مقاصد آموزشی دارا باشد (کمیته مشترک راهبردی[1]، ۲۰۰۶).

اولین نسخه نسبتاً کامل شده آر.دی.ای. در سال ۲۰۱۰ ارائه شد که فصل‌بندی آن بدین شرح است:

قسمت اول: ثبت ویژگی‌ها بخش‌های ۱-۴ (فصل‌های ۱-۱۶)
بخش اول: ثبت ویژگی‌های قالب و نسخه فصل ۱: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت ویژگی‌های قالب‌ها و نسخه‌ها فصل ۲: شناسایی قالب‌ها و نسخه‌ها فصل ۳: توصیف محمل فصل۴: فراهم‌آوری و دسترسی به اطلاعات
بخش دوم: ثبت ویژگی‌های اثر و بیان فصل ۵: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت ویژگی‌های آثار و بیان‌ها فصل ۶: شناسایی آثار و بیان‌ها فصل ۷: توصیف محتوا
بخش سوم: ثبت ویژگی‌های شخص، خاندان و تنالگان فصل ۸: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت ویژگی‌های افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌ها فصل ۹: شناسایی اشخاص فصل ۱۰: شناسایی خاندان‌ها

1. Joint Steering Committee (JSC)

فصل ۱۱: شناسایی تنالگان‌ها
بخش چهارم: ثبت ویژگی‌های مفهوم، شیء، رویداد و مکان فصل ۱۲: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت ویژگی‌های مفاهیم، اشیا، رویدادها و اماکن فصل ۱۳: شناسایی مفاهیم فصل ۱۴: شناسایی اشیا فصل ۱۵: شناسایی رویدادها فصل ۱۶: شناسایی اماکن
ثبت روابط بخش‌های ۵-۱۰ (فصل‌های ۱۷-۳۷)
بخش پنجم: ثبت روابط ابتدایی بین اثر، بیان، قالب و نسخه فصل ۱۷: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت روابط ابتدایی بین اثر، بیان، قالب و نسخه
بخش ششم: ثبت روابط افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به یک منبع فصل ۱۸: دستورالعمل‌های کلی ثبت روابط افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به یک منبع فصل ۱۹: افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به اثر فصل ۲۰: افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به یک بیان فصل ۲۱: افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به یک قالب فصل ۲۲: افراد، خاندان‌ها و تنالگان‌های مربوط به یک نسخه
بخش هفتم: ثبت روابط موضوعی فصل ۲۳: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت موضوع یک اثر
بخش هشتم: ثبت روابط بین آثار، بیان‌ها، قالب‌ها و نسخه‌ها فصل ۲۴: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت روابط بین آثار، بیان‌ها، قالب‌ها و نسخه‌ها فصل ۲۵: آثار مرتبط فصل ۲۶: بیان‌های مرتبط فصل ۲۷: قالب‌های مرتبط فصل ۲۸: نسخه‌های مرتبط
بخش نهم: ثبت روابط بین اشخاص، خاندان‌ها و تنالگان‌ها فصل ۲۹: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت روابط اشخاص، خاندان‌ها و تنالگان‌ها فصل ۳۰: اشخاص مرتبط فصل ۳۱: خاندان‌های مرتبط

فصل ۳۲: تنالگان‌های مرتبط
بخش دهم: ثبت روابط بین مفاهیم، اشیا، رویدادها و اماکن فصل ۳۳: دستورالعمل‌های کلی درباره ثبت روابط بین مفاهیم، اشیا، رویدادها و اماکن فصل ۳۴: مفاهیم مرتبط فصل ۳۵: اشیای مرتبط فصل ۳۶: رویدادهای مرتبط فصل ۳۷: اماکن مرتبط
پی‌افزودها
پیوست A: بزرگ‌نویسی پیوستB: اختصارنویسی پیوست C: حروف تعریف اولیه پیوست D: ثبت ترکیب‌های مختلف برای داده‌های توصیفی پیوست E: ثبت ترکیب‌های مختلف برای کنترل شناسه دسترسی پیوست F: رهنمودهای افزوده برای نام‌های اشخاص پیوست G: القاب اشرافی، اصطلاحات مربوط به طبقات اجتماعی و غیره پیوست H: تاریخ ها و مناسبت‌های موجود در تقویم مسیحی پیوست I: نشانگرهای رابطه: رابطه بین یک منبع و اشخاص، خانواده‌ها و تنالگان های مرتبط با یک منبع پیوست J: نشانگرهای رابطه: رابطه بین آثار، بیان‌ها، قالب‌ها و نسخه‌ها پیوست K: نشانگرهای رابطه: رابطه بین اشخاص، خانواده‌ها و تنالگان‌ها پیوست L: نشانگرهای رابطه: رابطه بین مفاهیم، اشیاء، حوادث و مکان‌ها پیوست M: کل مثال‌ها
واژه نامه

تصویر ۱: فصل‌بندی آر.دی.ای. (RDA Toolkit)

همان‌طور که ذکر شد پیش‌نویس آر.دی.ای. در سال ۲۰۰۸ در اختیار عموم قرار گرفت و نسخه دیگری در سال ۲۰۰۹ عرضه شد. نسخه کامل آر.دی.ای. که به صورت الکترونیکی بود نیز در اوایل سال ۲۰۱۰ منتشر شد و از نظر ساختاری به یک مقدمه و ده بخش تقسیم می‌شود. هر بخش نیز از فصول مختلفی (کلاً ۳۷ فصل) تشکیل شده است. اولین فصل در ابتدای هر یک از بخش‌ها، اهداف و اصول اساسی،

دستورالعمل‌ها و دستورات آن بخش را بیان و عناصر هسته‌ی این اهداف و اصول را مشخص می‌کند. در انتها نیز تعداد ۱۳ پیوست و یک واژه‌نامه وجود دارد (Khase, 2009).

آر.دی.ای. چارچوبی انعطاف‌پذیر و قابل توسعه را برای توصیف منابع تولید و توزیع شده با فناوری‌های دیجیتالی فراهم می‌آورد، درحالی‌که نیازهای سازمان‌هایی که منابع غیر دیجیتالی تولید می‌کنند را نیز برآورده می‌سازد (Haji Zeinolabedini, Moradi, 2011) از دیگر مزایای این استاندارد می‌توان به قابلیت تطبیق آن با انواع منابع، جوامع و قالب‌های گوناگون اشاره کرد. برای کنترل صحت این ادعا آزمون آر.دی.ای. در دستور کار نهادهای مرتبط با آن قرار گرفت. برای سنجش و تحقق این هدف آزمون کاربست آر.دی.ای. طراحی شد که در ادامه بدان اشاره می‌شود.

آر.دی.ای. در بوته آزمایش

با انتشار نسخه الکترونیکی آر.دی.ای. در سال 2008 پژوهش‌های متعددی برای سنجش اثربخشی و کارایی این استاندارد در سراسر دنیا ترتیب داده شد که هریک به جنبه‌ای از آن توجه داشته‌اند. شاید بتوان مهم‌ترین این پژوهش‌ها را آزمایش انجمن کتابداران امریکا با همکاری کمیته مشترک راهبردی آر.دی.ای. (2010) دانست[۱]. در این پژوهش که همزمان با انتشار آر.دی.اِی.، در کتابخانه ملی پزشکی امریکا[۲]، کتابخانه کنگره[۳] و کتابخانه ملی کشاورزی[۴] صورت گرفته، روند تولید پیشینه‌های کتابشناختی با استفاده از آن و هم‌چنین بازخورد کاربران و دیدگاه بهره‌گیران را مورد آزمایش و بررسی قرار داده است.

هدف این آزمایش تعیین منافع و هزینه‌های انتشار آر.دی.ای. به صورت پیوسته در کنار قالب موجود برای کمیته مشترک راهبردی است تا بر اساس این تجزیه و تحلیل و در نظر گرفتن هزینه‌های به‌کارگیری آر.دی.ای در زمان انتشار نهایی و به‌کارگیری گسترده در سراسر جهان مشخص شود.

کمیته همکاری مشترک معتقد است که آر.دی.اِی. باید میزان تحقق هدف‌های خود را به‌صورت کمّی در جوامع گوناگون نشان دهد و به همین خاطر پیش‌نویس برنامه خود را منتشر کرد. در این پیش‌نویس، تکمیل آر.دی.ای. تا زمانی که اهداف اساسی تعیین‌شده محقق نشود به تعویق انداخته شده است. کمیته هماهنگی بر مبنای نتایج آزمایش مذکور توصیه می‌کند که آر.دی.اِی. نمی‌بایست زودتر از

---

۱. نتایج و گزارش مرحله به مرحله از این آزمایش در صفحه مربوط به آر.دی.ای. در وب‌سایت کتابخانه کنگره به این نشانی قابل مشاهده است: http://www.loc.gov/bibliographic-future/rda/

2 . National Library of Medicine (NLM)
3. Library of Congress (LC)
4. National Agricultural Library (NAL)

ژانویه **۲۰۱۳** به صورت کامل از سوی سه کتابخانه فوق به‌کارگرفته و جایگزین قواعد کنونی شود. سه کتابخانه ملی مدنظر می‌بایست منابع و توان خود را بسیج کنند تا پیشرفت واقعی به دست آید. ازاین‌رو، توجه به فعالیت گروهی افراد زیادی از جامعه کتابداری در جوامع گوناگون در سطح بین‌المللی ضروری است. گزارش و توصیه‌های کمیته هماهنگ‌کننده آزمایش آر.دی.ای. در امریکا[1] در این پژوهش، سرفصل‌های مختلفی از جمله هزینه–سودمندی به‌کارگیری آر.دی.ای.، عملکرد کتابداران، بازخورد ناشران، بازخوردهای بین‌المللی در مورد زبان و ساختار آر.دی.ای. را مورد بررسی قرار داده و برای تکمیل و جمع‌بندی هر یک از موارد، مدت زمانی را در نظر گرفته است.

مدیران کتابخانه کنگره، کتابخانه ملّی کشاورزی و کتابخانه ملّی پزشکی اعضای اصلی کمیته هماهنگی آزمایش آر.دی.ای. در امریکا هستند و آزمایش ملی به‌کارگیری آن را هدایت و اجرا می‌کنند. این کمیته موظف است در محیط واقعی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، آر.دی.اِی. را به کار گرفته و گزارشی فنی و مبسوط از چگونگی پیاده‌سازی و ارزیابی آن را ارائه و از این طریق ملزومات مالی به‌کارگیری آن را تدوین نماید. این ارزیابی شامل تجزیه و تحلیل هزینه–سودمندی به‌کارگیری آر.دی.ای. توسط کتابداران و بازنویسی فرایندهای فهرست‌نویسی است. این کمیته کار خود را با مرور و بازنگری در اهداف تعیین‌شده برای آر.دی.ای. آغاز کرد. در این گزارش، کمیته راهبردی، چگونگی اجرای آزمایش، انتخاب نمونه‌ها و منابع مورد نیاز برای فهرست‌نویسی، پرسش‌های مورد نیاز برای انجام پژوهش، عوامل ارزیابی و نحوه تحلیل داده‌های آزمایش را مشخص کرده است. همه این امور در جهت پاسخ به این پرسش اساسی است که به‌کارگیری آر.دی.ای. تا چه حد مطابق با اهداف از پیش تعیین‌شده است؟ در بیانیه‌ای یافته‌های این آزمایش که سوی این کمیته ارائه شده به‌طور خلاصه آمده است که در آن مشخص می‌کند اهداف متصور از آر.دی.ای. تا چه حد محقق شده‌اند. در ادامه، گزارش یافته‌های کمیته هماهنگی راهبردی در این زمینه آمده است. اطلاع از روند فعالیت‌های صورت گرفته در این مسیر می‌تواند نشان‌گر راه و راهنمای خوبی برای دست‌اندرکاران و متخصصان حوزه سازماندهی اطلاعات در ایران در جهت برنامه‌ریزی به‌کارگیری آر.دی.ای. در ایران باشد.

- فراهم کردن چارچوبی یکدست، انعطاف‌پذیر و توسعه‌پذیر برای همه انواع منابع و همه انواع محتوا (این هدف محقق شده است).

1. Report and Recommendations of the U.S. RDA Test Coordinating Committee

● قابلیت سازگاری با قواعد و اصول بین‌المللی (این هدف تا حدودی محقق شده است). کمیته هماهنگی به‌دنبال آن است که هماهنگی‌های لازم را بین جی.اس.سی، آی.اس.بی.دی[1]. و آی.اس.اس.ان[2]. پدید آورد.

● کاربرد اصلی آن در محیط کتابخانه باشد. (هرچند امکان استفاده از آن در سایر جوامع و محیط‌ها هم وجود دارد). [این هدف محقق نشده است] کمیته هماهنگی بر این نکته واقف است که سایر جوامع کتابداری، مانند دابلین کور و وب معنایی دامنه کاربرد آر.دی.ای. را توسعه داده‌اند.

● قادر ساختن کاربران به یافتن، شناسایی، انتخاب و دسترسی[3] منابع متناسب با نیازهای اطلاعاتی. [این هدف تا حدی محقق شده است] بازخورد کاربران از تولید پیشینه‌های مبتنی بر آر.دی.ای. ابزار مناسبی برای شناسایی چگونگی برآورده کردن نیازهای کاربران توسط این ابزار جدید است. (آزمایش، تحقق کامل تمام وظایفی که در بالا برای کاربران ذکر شد را تایید نمی‌کند).

● با توصیف و شناسه‌های دسترسی در فهرست‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی موجود سازگار باشند. [این انتظار تا حد زیادی برآورده شده است] توصیف و شناسه‌های دسترسی تهیه‌شده با فهرست‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی موجود سازگار هستند. ازاین‌رو ضروری است که تفاوت‌های اندک موجود در شناسه‌های دسترسی با درونداد جامعه مشخص شود.

● وابسته به قالب، رسانه یا نظامی که برای ذخیره یا برقراری ارتباط با داده‌ها استفاده می‌شود، نباشد. [این هدف محقق نشده است.]

● با ساختار پایگاه‌های اطلاعاتی نوظهور به سادگی سازگار باشد. [نتایج آزمایش، تحقق این هدف را تأیید نکرده است] اگرچه شواهدی وجود دارد که داده‌های آر.دی.ای. به اندازه کافی ظرفیت لازم را برای قالب‌های جدید نمایشی و یکپارچگی بهتر با سایر منابع داده‌ای دیگر دارا است.

● به‌طور کامل برای استفاده به‌عنوان یک ابزار پیوسته مناسب باشد. [این هدف تحقق نیافته است]

● به زبان انگلیسی صحیح و روان نگاشته شده و قابلیت کاربرد در زبان‌های دیگر را داشته باشد. [این هدف تحقق نیافته است]

● قابلیت استفاده آسان و کارآمد هم به‌عنوان ابزار حرفه‌ای و هم ابزاری برای تحقق اهداف آموزشی را داشته باشد. [این هدف تحقق نیافته است] (Reports have Rykamndyshn…, 2012: 5).

1.ISBD
2. ISSN
۳. اشاره به کارکردهای چهارگانهٔ ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی: Find, Identify, Select ,Obtain

بر مبنای آنچه گفته شد آر.دی.اِی. نیازمند تکمیل و توجه بیش‌تر به همه‌جانبه نگری است. بر اساس چارچوب زمانی کتابخانه کنگره تا زمان به‌کارگیری آر.دی.اِی. اقدامات زیر به‌طور مرحله به مرحله برنامه‌ریزی شده است تا مشکلات فوق‌الذکر مرتفع گردد.این برنامه از اوّل جولای ۲۰۱۱ آغاز شده و بر این اساس، کمیته تخمین زمانی مناسبی را برای هریک از فعالیت‌ها ارائه داده است. در این فاصله بسیاری از فعالیت‌ها به صورت همزمان باید انجام شود. هرچند برای هر کارکرد، محدوده زمانی خاص ارائه شده است اما این محدوده زمانی لزوماً پیاپی و در ادامه یکدیگر نیست.

برنامه زمانی انجام اقدامات لازم برای تکمیل روند آزمایش آر.دی.ای. به شرح زیر است:

۲۵ ژانویه ۲۰۰۹: کتابخانه کنگره، کتابخانه ملی کشاورزی و کتابخانه ملی پزشکی، میزبان جلسه‌ای در حاشیه گردهم‌آیی انجمن کتابداران امریکا بودند تا در این جلسه برنامه‌های اولیه برای آزمایش آر.دی.ای. و دریافت بازخورد را ارائه دهند.

فوریه–مارس ۲۰۰۹: کمیته هماهنگی آزمایش آر.دی.ای.، با ریاست مشترک Beacher Wiggins، Dianne McCutcheon و Chris Cole روش و سنجه‌های آزمایش را برای گزینش همکار طرح اصلاح کردند.

۱۹ مارس ۲۰۰۹: وب‌سایت آزمایش آر.دی.ای. کتابخانه کنگره راه‌اندازی شد. همه اعضاء در جلسه میانی زمستان انجمن کتابداران امریکا با حضور همه دست‌اندرکاران کمیته راهبردی حضور یافتند.

۱۳ آوریل ۲۰۰۹: آخرین مهلت برای افراد و سازمان‌هایی که برای شرکت در آزمایش داوطلب بودند تعیین شد. برای این کار فرمی برای علاقه‌مندان جهت شرکت در آزمایش تهیه شد که بر روی سایت قرار گرفت.

۲۸ می ۲۰۰۹: کمیته هماهنگی آر.دی.ای. مجموعه‌ای از ۲۰ نفر شرکت‌کننده را برای شرکت در آزمایش برگزید و به آن‌هایی که انتخاب نشدند نیز اطلاع داده شد.

۱۲جولای۲۰۰۹: کتابخانه کنگره، کتابخانه ملی کشاورزی و کتابخانه ملی پزشکی اطلاعات ضروری را در اختیار بیست نفر عضو برگزیده در حاشیه همایش سالانه انجمن کتابداران امریکا قرار داد.

۱۵ژانویه ۲۰۰۹: حامیان کمیته هماهنگی آزمایش آر.دی.ای. طی یک روز کامل، به انتخاب‌شدگان آموزش‌های لازم برای اجرای آزمایش را ارائه دادند.

۲۲ ژوئن ۲۰۱۰: انتشار عمومی آر.دی.ای. تولکیت[۱].

۱ جولای الی ۳۰ سپتامبر ۲۰۱۰: آزمایش استفاده‌کنندگان از آر.دی.ای. طی یک دوره سه‌ماهه برای آشنایی با محتوای آر.دی.ای. و بهره‌گیری از آر.دی.ای. تولکیت.

اول اکتبر الی ۳۱ دسامبر ۲۰۱۰: بررسی پیشینه‌های تولیدشده توسط آزمایش‌شوندگان شرکت‌کننده در آزمایش و به اشتراک‌گذاری آن‌ها با کمیته هماهنگ‌کننده آزمایش آر.دی.ای.

۱ ژانویه الی ۳۱ مارس ۲۰۱۱: بررسی نتایج آزمایش و مهیا کردن گزارش حاصل از آن برای ارائه به مدیریت سه کتابخانه شرکت‌کننده در طرح (Same, 11).

اهم فعالیت‌های صورت گرفته به همراه برنامه زمان‌بندی انجام طرح به شرح زیر است:

- بازنویسی رهنمودهای آر.دی.ای. به زبان انگلیسی صریح، غیرمبهم و صحیح [چارچوب زمانی این مرحله: ۳ ماه]
  - همکاری با کمیته مشترک راهبردی، به منظور اولویت‌بندی فصل‌هایی که می‌بایست در مرحله اوّل انتخاب و تکمیل شوند. این اولویت‌بندی باید بر اساس نظرات دریافت شده در آزمایش آر.دی.ای. در امریکا باشد.
  - شناسایی و به‌کارگیری یک متخصص برای بازنویسی این فصول با همکاری کمیته مشترک راهبردی
  - بازنویسی فصل‌های تعیین‌شده بر اساس اولویت‌بندی
  - تعیین قابلیت خوانایی نخستین فصل بازنویسی شده
  - چارچوب زمانی برای تکمیل این مرحله
- تعریف فرایندی مناسب برای به‌روز کردن آر.دی.ای. در محیط پیوسته [چارچوب زمانی این مرحله: ۳ ماه]
  - بهبود کارایی آر.دی.ای. تولکیت
  - نمره‌بندی برای آزمایش کارایی پیشرفت‌های آر.دی.ای. تولکیت با همکاری بخش انتشارات انجمن کتابداران امریکا

1. RDA toolkit: جعبه ابزار الکترونیک آر.دی.ای. یک محصول یکپارچه، قابل جستجو و پیوسته است که به کاربران اجازه می‌دهد تا با مجموعه‌ای از مدارک و منابع مرتبط با فهرستنویسی از جمله آر.دی.ای. تعامل کنند. این ابزار توسط کمیته ناشران مشترک همراه آر.دی.ای. منتشر شده است و با نشانی www.rdatoolkit.org قابل دسترس است .

- ارائه مثال‌های بیش‌تر برای تهیه پیشینه کامل آر.دی.ای. در قالب مارک و سایر فرادادهها [چارچوب زمانی این مرحله: ۶ ماه]
  - گنجاندن مثال‌هایی برای منابع خاص (نشریات ادواری، کتاب‌های کمیاب، منابع موسیقیایی و...)
- تکمیل مجموعه‌های ابزاری و واژگان ثبت‌شده [چارچوب زمانی این مرحله: ۶ ماه]
  - اطمینان از ثبت موفقیت‌آمیز این واژگان مطابق با آر.دی.ای.
  - اعلام تکمیل مجموعه ابزارها و واژگان ثبت‌شده
- توصیف میزان پیشرفت برای جایگزینی مارک [چارچوب زمانی این مرحله: ۲۴-۱۸ماه]
  - اعلام بیانیه برنامه‌ریزی
  - تعیین دست‌اندرکاران، همکاران کلیدی و متخصصان مورد نیاز
  - تعیین وظایف و چارچوب زمانی برای توسعه کار
  - کسب اطمینان از پیشرفت کار
- کسب اطمینان و تسهیل مشارکت جامعه [چارچوب زمانی این مرحله: ۱۲ ماه]
  - اولویت‌بندی روزآمدسازی‌های لازم برای انجام امور، تصمیمات و مستندسازی
  - اولویت‌بندی و ارائه تغییرات محتوایی آر.دی.ای. به کمیته راهبردی
  - تعیین زمینه‌های مشارکت جامعه در این فرایند (مانند تعیین برنامه برای فهرست‌نویسی تعاونی (او.سی.ال.سی.) و جوامع خاص‌تر)
  - تعیین بهترین شیوه برای به اشتراک‌گذاری تصمیمات نهایی با جامعه
- هدایت و هماهنگی آموزش آر.دی.ای. [چارچوب زمانی این مرحله: ۱۸ ماه]
  - اولویت‌بندی نیازهای آموزشی در این رابطه و جدول‌بندی آن توسط کتابخانه کنگره
  - مشارکت‌بخشی پی.سی.سی.، انجمن [کتابداران امریکا]، مجموعه‌ها و خدمات فنی کتابداری و سایر سازمان‌های مرتبط
- ایجاد و توسعه نمونه‌هایی از نظام‌های اکتشافی[1] که از مجموعه عناصر آر.دی.ای. (شامل روابط) استفاده می‌کنند. [چارچوب زمانی این مرحله: ۱۸ماه]
  - شناسایی گروه‌ها، سازمان‌ها و فروشندگانی که می‌توانند این نمونه‌ها را فراهم کنند.
  - برنامه‌ریزی برای تأمین بودجه به‌منظور پشتیبانی از تلاش‌ها برای تهیه پیشینه‌های نمونه

1. Exploring Systems

○تولید نمونه‌های ابتدایی (اولیه)، به‌کارگیری این نمونه‌ها در فرایندهای آموزشی و نرم‌افزاری در جوامع کتابداری که به دنبال شناسایی زیرساخت‌های فراداده‌ای جدید هستند (Same, 15-20, Abbreviation).

لازم به ذکر است نتایج این آزمایش‌ها در هر مرحله از طریق وب‌سایت کمیته مشترک راهبردی آر.دی.ای.[1] در قالب تازه‌های مستند منتشر می‌شود و در زمان نگارش این مقاله، هنوز به اتمام نرسیده بود.

هزینه – سودمندی به‌کارگیری آر.دی.ای. در طرح آزمون

بایستی توجه داشت که به‌کارگیری آر.دی.ای. موجب صرفه‌جویی قابل توجه در هزینه‌های مربوط به ایجاد فراداده‌های جدید نمی‌شود؛ چراکه طبیعتاً هزینه‌های غیرقابل‌اجتنابی برای آموزش، به‌روزرسانی نظام‌های کتابشناختی و سایر موارد مرتبط وجود دارد. با این حال باید توجه داشت که رسیدن به منفعت و سود نمی‌تواند تنها دلیل و توجیه اقتصادی به‌کارگیری آر.دی.ای. باشد. این منافع اقتصادی به صورت بلندمدت و پس از تکمیل این قواعد و به‌کارگیری آن تأمین خواهد شد. از این رو در مراحل اولیه نباید انتظار چندانی در این زمینه داشته باشیم.

منافع بلندمدت به‌کارگیری آر.دی.ای.

به نظر می‌رسد که به‌کارگیری آر.دی.ای. منافع بلندمدت زیر را در پی دارد:

- قابلیت استفاده فراداده‌ها در محیط متغیر امروزی که کتابخانه‌ها و فراهم آورندگان اطلاعات و کاربران با آن مواجه هستند را فراهم می‌کند؛
- امکان برقراری ارتباطات مختلف بین موجودیت‌هایی که ارتباط جزئی بین عناصرشان وجود دارد را فراهم می‌کند.
- امکان استفاده توأم در محیط دیجیتالی و چاپی؛
- توصیف دیگر قالب‌های انتشاراتی علاوه بر تک‌نگاشت‌ها و نشریات چاپی؛
- امکان به‌کارگیری فراداده توصیفی ایجادشده در دنیای داده‌ای- فراپیوندی؛
- پشتیبانی از برچسب‌گذاری عناصر داده‌ای به منظور تسهیل اشتراک داده‌ها؛
- عدم وابستگی زیاد به انگلوامریکن و قابلیت استفاده بی‌واسطه برای دانش‌پذیران جدید؛ و

1. http://www.rda-jsc.org

- سهولت در امکان به‌کارگیری مجدد فراداده‌های موجود.

آموزش و یادگیری در طرح آزمون آر.دی.ای.

بخش آموزش کمیته راهبردی با ارائه آموزش‌های مستمر از طریق همایش‌ها، کارگاه‌ها و وبینارهای متعدد این همراهی را سهولت می‌بخشد. این برنامه‌ها با مسئولیت خانم دکتر تیلت[1] و جمعی دیگر از همکاران ایشان انجام می‌شود. سرفصل‌های آموزشی زیر در این دوره‌ها ارائه شده است: بخش۱: آر.دی.ای. چیست و چه چیزی نیست؟، بخش۲: ساختار، بخش۳: توصیف نمود و مدرک، بخش۴: شناسایی اثر، بیان و قالب، بخش۵: شناسایی شخص، بخش۶: شناسایی خاندان، بخش۷: شناسایی تنالگان‌ها، بخش۸: روابط، بخش۹: مرور اهداف، مفاهیم، تغییرات و موارد دیگر. شرکت‌کنندگان از سراسر جهان می‌توانند در وبینار[2]های ارائه شده شرکت کنند. به‌علاوه فایل صوتی (پادکست) این کارگاه‌ها بر روی سایت کتابخانه کنگره در دسترس قرار می‌گیرد.

لازم به ذکر است کتابخانه‌های ملی سایر کشورها از جمله سه کشور انگلستان، کانادا و استرالیا همراه با کتابخانه‌های ملی امریکا در آزمایش آر.دی.ای. مشارکت داشته‌اند اما سطح این مشارکت یکسان نبوده و هدف اصلی از این همکاری این بوده که این کتابخانه‌ها از طریق ارائه بازخورد به پیشبرد اهداف طرح، مشارکت داشته باشند.

تلاش‌ها و فعالیت‌ها در ایران

همسو با اقدامات بین‌المللی، تلاش‌های مختلفی در ارتباط با شناساندن و گسترش آر.دی.ای. در کشورمان انجام شده است. شاید بتوان مهم‌ترین رویداد مرتبط با رویکردهای نوین سازماندهی اطلاعات در ایران را همایش «رویکردهای نوین سازماندهی اطلاعات» در سال ۱۳۸۵ دانست که در آن مقالات متعددی از سوی صاحب‌نظران و متخصصان حوزه سازماندهی اطلاعات در ایران ارائه شد. این همایش نقش مهم و قابل توجهی در ارتقاء سطح و جهت‌دهی فعالیت‌های علمی و پژوهشی حوزه سازماندهی اطلاعات در ایران داشته است. مجموعه مقالات این همایش نیز در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است[3]. راه‌اندازی

1. Tillett
2. Webinar

۳. سازماندهی اطلاعات، رویکردها و راهکارهای نوین: مجموعه مقالات اولین همایش سالانه انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران ۱۶و ۱۷ اسفند ۱۳۸۵/ به کوشش و ویراستاری داریوش علیمحمدی، محسن حاجی زین‌العابدینی. تهران: کتابدار، ۱۳۸۹.

شاخه انجمن بین‌المللی سازماندهی دانش[1](ایسکو) در ایران[2]، انجام پژوهش‌های متعدد در قالب مقاله، کتاب، پایان‌نامه، کارگاه آموزشی و دیگر موارد نویدبخش آینده‌ای روشن در این راه است. با این همه این نکته مهم را نباید از نظر دور داشت که کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی زمانی خواهند توانست با این رویکردهای بین‌المللی همگام شوند که مدیریت کارآمد و منسجم در بستر مناسب بر این روند نظارت نماید تا زمینه لازم برای تحقق اهداف عالی پیش رو فراهم و رویکرد مناسب در بهره‌گیری از آن با توجه به انبوه پیشینه‌های قبلی اتخاذ گردد. با دقت در آثار فارسی منتشرشده در این زمینه می‌توان دریافت که بحث‌های متعددی درباره انتخاب رویکرد مناسب‌تر در استفاده از پیشینه‌های تولیدشده پیشین در محیط جدید مطرح شده است. (Taheri (2010) , Akbari Darian & Others (2012), Pazooki (2012) , Arastoopoor(2010) , HajiZeinolabedini(2010)، هریک از زاویه‌ای به این مسئله نگاه کرده‌اند و اغلب بر این عقیده‌اند که رویکرد تطبیقی رویه برگزیده برای به‌کارگیری این قواعد است. رویکرد تطبیقی بدین معنا است که پیشینه‌های جدید در راستای فعالیت‌های پیشین و بدون حذف آن‌ها، تولید شوند. دیدگاه فهرست‌نویسان در مورد پیشینه‌های فهرست‌نویسی شده موجود در رسا –نرم‌افزار کتابخانه‌ای کتابخانه ملی (Pazooki, HajiZeinolabedini, Arastoopoor, SharifMoghaddam, 2012)، با یافته‌های پژوهش‌های دیگر از جمله Arastoopoor (2010) در مورد ارجحیت رویکرد تطبیقی بر رویکرد تغییری و پژوهش Zerehsaz & Pazooki (2011) درباره دیدگاه فهرست‌نویسان، در یک راستا است و بر این اساس، فهرست‌نویسان نیز معتقدند بهترین رویکرد در مواجهه با تغییر رویه و به‌کارگیری آر.دی.ای. همان رویکرد تطبیقی است. از سوی دیگر، پژوهش‌های دیگری به بررسی زمینه فنی در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای و تطبیق با فرادادهای موجود برای به‌کارگیری این الگوها و قواعد پرداخته‌اند. از آن جمله Dorkhosh (2010), Hariri, Bakhtiari, Bavalhavaeji & Taheri (2012), Pazooki, HajiZeinolabedini, Arastoopor (2010).

همچنین پژوهش‌های دیگری در زمینه امکان‌سنجی به‌کارگیری آر.دی.ای. در انواع قالب‌های منابع صورت گرفته است که نتیجه یافته‌های این پژوهش‌ها از جمله Taheri (2010), Moradi (2010), JahanShahi (2012), Rakhshani (2012), Fakhari (2013)، راهنمای خوبی برای دست‌اندرکاران تهیه نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای و همچنین بومی‌سازی آر.دی.ای. است. کما اینکه پژوهش‌های متعدد در این

1 . International Society for Knowledge Organization (ISKO) [www.isko.org]
2 . http://www.isko-iran.org

زمینه ادامه دارد. با این حال هنوز پژوهش‌های جدی که به صورت عملیاتی در زمینه به‌کارگیری آر.دی.ای. صورت گرفته باشد، انجام نشده است.

بنا به اعلام کمیته مشترک راهبردی تا پایان سال ۲۰۱۳ نسخه نهایی آر.دی.ای. بر اساس آزمایش شرح داده شده و بازخوردهای بین‌المللی از سراسر جهان منتشر و جایگزین قواعد کنونی در کتابخانه کنگره خواهد شد[1]. بسیاری از کتابخانه‌ها در سراسر جهان نیز به تبعیت از سیاست‌گذاری کتابخانه کنگره، آر.دی.ای. را به کار خواهند گرفت. پیش بینی می شود کتابخانه‌های ایران نیز به تبع آن به مرور آر.دی.ای. را برای توصیف منابع کتابخانه‌ای جایگزین قواعد فعلی نمایند. نخستین گام‌ها در این زمینه با انجام پژوهش‌های امکانسنجی، جلسات نقد و بررسی و نیز ترجمه آر.دی.ای. برداشته شده است. کما اینکه با ترجمه قواعد انگلوامریکن و تهیه دستنامه قواعد فهرست‌نویسی(1996)، فهرست‌نویسی بر مبنای قواعد انگلوامریکن به صورت گسترده‌تر و با سهولت بیش‌تر در کتابخانه‌های ایران مورد استفاده قرار گرفت. البته پیش‌تر از آن با تأسیس مرکز خدمات کتابداری[2] (در دهه ۴۰) تلاش برای به کار گرفتن آخرین و جدیدترین پیشرفت‌ها و نوآوری‌های علم کتابداری به منظور پیشبرد سریع کتابخانه‌های ایران و تطبیق قواعد انگلوامریکن با مشخصات کتاب‌های فارسی و عربی (در دهه ۶۰) به صورت سازمان‌یافته و تشکیلاتی آغاز شده بود (Rastin & Soltani, 2009) اما ترجمه انگلوامریکن (1992)، استفاده از این قواعد را سهولت و گسترش بخشید.

بر اساس آنچه گفته شد دور از انتظار نیست که در آینده‌ای نه‌چندان دور موج تغییر در قواعد فهرست‌نویسی مجدداً در ایران شکل گیرد. چنانچه مدت‌هاست زمزمه‌هایی از فعالیت‌های پراکنده در این زمینه به گوش می‌رسد. از آن جمله می‌توان به اقدامات برخی شرکت‌های تولیدکننده نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای اشاره کرد که در همایش‌های گوناگون ادعا کرده‌اند در حال بسترسازی برای بهره‌گیری از آر.دی.ای. (به‌عنوان مثال پیاده‌سازی اف.آر.بی.آر. و اف.آر.بی.آر.او.او.[3]) هستند و یا برخی از کتابخانه‌های بزرگ خود را برای این تغییر رویکرد آماده می‌کنند (مانند تشکیل کارگروه توسعه آر.دی.ای. در کتابخانه آستان قدس رضوی و کمیته استانداردها در کتابخانه ملی ایران).

---

۱. زمان آخرین نشست هماهنگی در این زمینه ۴–۸ نوامبر۲۰۱۳ در واشنگتن اعلام شده که در هنگام نگارش این مقاله هنوز موعد آن نرسیده است http://www.rda-jsc.org/docs/6JSC-A-3.pdf

2. Tehran Book Processing Centre (TEBROC)

3 . FRBROO (FRBR-Object Oriented)

نتیجه

ناکارآمدی قواعد فهرست‌نویسی پیشین در بازنمون شایسته فهرست‌های رایانه‌ای، زمینه‌ساز تغییرات گسترده‌ای در سطح جهانی گردید. تلاش‌های متعددی در عرصه نظر و در میدان عمل برای فایق آمدن بر چالش‌های سازماندهی اطلاعات، هم از سوی متخصصان کتابداری و هم متخصصان علوم رایانه و زبان‌شناسی، انجام گرفته است. این تلاش‌ها در بخش‌های مختلفی از جمله اصول و مبانی قواعد فهرست‌نویسی توصیفی، فهرست‌نویسی و سرعنوان‌های موضوعی، اصطلاح‌نامه‌ها و هستی‌شناسی‌ها، طرح‌های رده‌بندی، و برخی بر بازنگری در کارکردها و ساختار پیشینه‌های کتابشناختی استوار بوده است (Fattahi, 1997:44). به نظر می‌رسد استفاده از الگوی ملزومات کارکردی پیشینه‌های کتابشناختی و به تبعیت از آن قواعد توصیف و دسترسی به منبع (آر.دی.ای.)، رویکردی مناسب و امیدوارانه در ایجاد ارتباط و انسجام در جهان کتابشناختی است. این امر با توجه به افزایش منابع تولید شده و نیز امکان کاربرد فناوری پیوندهای فرامتنی در پایگاه‌های اطلاعاتی، قابل توجیه می‌باشد. این تلاش‌ها بر آن بوده‌اند تا هرچه بهتر بتوان جایگاه هر اثر و ارتباط آن با آثار مشابه در جهان کتابشناختی به روشنی بیان شود تا فهرست‌های موجود، تصویر درستی از ارتباط میان آثار را برای کاربران ارائه دهند (Fattahi, 1997). از مهم‌ترین این تلاش‌ها، طرح آزمایش کمیته مشترک راهبردی با همکاری کتابخانه کنگره است. در این طرح که به صورت یکپارچه در کتابخانه‌های بزرگ امریکا اجرا شده، مسیر مرحله به مرحله برای به‌کارگیری آر.دی.ای. و گذار از مرحله آزمایشی ترسیم شده است. اطلاع از این فعالیت‌ها به‌منظور ترسیم مسیر آینده و همراه شدن با تلاش‌های بین‌المللی در کشورمان ضروری است. این مهم را نباید از نظر دور داشت که هدف قواعد جدید، اتخاذ رویکردی کاربرمدار با یکپارچگی بیش‌تر در امر سازماندهی اطلاعات و فراهم آوردن زمینه دسترسی ساختاریافته به جهان کتابشناختی است. آشنایی با این فعالیت‌ها و بهره‌گیری از تجربیات کشورهای گوناگون نیل به این هدف را تسهیل می‌بخشد. در این مقاله به سیر تکامل و تدوین قواعد جدید فهرست‌نویسی و همچنین تجربیات و اقدامات بین‌المللی در این زمینه پرداخته شد. این فرآیند از عناصر مختلفی تشکیل شده که با همکاری آنان، هدف‌های مورد نظر تحقق می‌یابد. در پایان بر اساس مطالعات انجام‌گرفته، پیشنهادهایی در این زمینه به تفکیک عناصر اثرگذار مختلف ارائه می‌شود:

الف. نیروی انسانی (کتابداران-فهرست‌نویسان): فهرست‌نویسان، نیروی انسانی متخصصی هستند که به صورت مستقیم با قواعد فهرست‌نویسی در ارتباط بوده و از این قواعد، جهت ساماندهی منابع اطلاعاتی کتابخانه استفاده می‌کنند. جایگزینی قواعد فهرست‌نویسی پیشین (قواعد انگلوامریکن) با آر.دی.ای. نیازمند ایجاد تمهیدات و شرایطی برای فهرست‌نویسان است. فهرست‌نویسان به‌عنوان نیروهای

متخصص همواره نیازمند به‌روزرسانی دانش تخصصی خود هستند تا بتوانند با شناخت بهتر و درک کامل شرایط و اقتضائات، عکس‌العمل بهتری از خود نشان دهند. این امر می‌تواند از طریق دوره‌های آموزش ضمن خدمت حضوری و یا به‌صورت جزوات آموزشی مجازی و یا از راه دور میسر شود. از سوی دیگر چنانچه فهرست‌نویسان دارای روحیه کاوشگری و پرسشگری و از تفکر انتقادی برخوردار باشند قادر خواهند بود که اطلاعات و یافته‌های جدید در مورد تغییر قواعد فهرست‌نویسی و شرایط به‌کارگیری آر.دی.ای را به‌خوبی مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند و زمینه برنامه‌ریزی بهتر و ارائه بازخوردهای مناسب را فراهم کنند. این مورد با توجه به ماهیت استنتاجی و تحلیلی قواعد جدید، لزوم دقت و تفکر بیش‌تر در متن قواعد و الگوها، اهمیت بیش‌تری پیدا می‌کند و از آن‌جایی که این قواعد روز به روز در حال نو شدن و تغییرات مداوم و نیاز به ارائه بازخورد مداوم به کمیته همکاری مشترک است، روحیه انتقادی و روحیه کاوشگری بیش از پیش فهرست‌نویسان را می‌طلبد. دقت در انجام فهرست‌نویسی و کنترل پیشینه‌های کتابشناختی فهرست‌نویسی شده از دیگر ملزومات مرتبط با فهرست‌نویسان است. به‌کارگیری آر.دی.ای.

در محیطی یکدست و با سهولت بیش‌تر، زمانی به وقوع خواهد پیوست که پیشینه‌های پیشین نیز درست و کم اشکال تهیه شده باشند. در غیر این صورت امکان اصلاح پیشینه‌های نادرست، دشوار خواهد شد. فهرست‌نویسان با انجام دقیق و بدون اِشکال کار خود یعنی فهرست‌نویسی منابع، زمینه لازم را جهت پذیرش بهتر این تغییر فراهم می‌سازند. اعمال سیاست‌های کنترلی بیش‌تر به بهبود این روند، کمک شایانی می‌نماید. این مورد از جمله ملزومات تغییر است که یکی از عوامل پیوند فهرست‌نویسان و پیشینه‌های کتابشناختی است.

ب. پیشینه‌های کتابشناختی: مهم‌ترین تفاوت ساختاری آر.دی.ای. با قواعد انگلوامریکن، حذف تفکیک قالب منبع اطلاعاتی پیش از انجام فهرست‌نویسی است. این تمایز رویکرد یکی از موارد مهم در تطبیق پیشینه‌های فعلی با پیشینه‌های جدید است. به‌کارگیری مناسب قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن در پیشینه‌های تولیدشده سبب می‌شود تا در تغییر رویکرد و حرکت به سمت‌وسوی به‌کارگیری آر.دی.ای. سهولت و سرعت بیش‌تری پدید آید. این مهم از چند راه قابل‌دستیابی است. از جمله سهل‌انگاری نکردن در ورود اطلاعات صحیح، جلوگیری از اشتباهات املائی و تایپی، درج اطلاعات ضروری و مواردی از این دست که سلامت فنی پیشینه‌ها را تضمین می‌کند و فرآیند تغییر رویکرد به سمت‌وسوی استفاده از آر.دی.ای. را سهولت می‌بخشد. این امر خصوصاً در بلوک 4XX و 5XX (یونی‌مارک) و فیلدهای داده رابطه‌ای و تأثیرگذار بر روابط کتابشناختی حائز اهمیت است. نکته قابل توجه دیگر آن است که قاعدتاً در

فرآیند تغییر و به‌کارگیری آر.دی.ای. برخی از داده‌های پیشینه‌های موجود با آر.دی.ای. همخوانی نخواهند داشت. پیشنهاد می‌شود برای رفع این ناهمخوانی تا حد امکان با استفاده از دستورهای نرم‌افزاری و خودکار در این موارد ناهمخوانی‌ها رفع شود. از جمله: جایگزینی عبارت‌های کامل به‌جای کوته‌نوشت‌ها، جایگزینی عبارت‌های اصلاح‌شده (مثل بی‌جا)، حذف علائم حذف‌شده مثل قلاب و مواردی از این دست.

پ. نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای: همان‌طور که پیش‌تر گفته شد نرم‌افزار کتابخانه‌ای می‌تواند نقش بسیار مهمی در تسهیل به‌کارگیری آر.دی.ای. و ارائه سودمندی‌های آن ایفا کند. از مهم‌ترین این تأثیرات می‌توان به کاربست جدول‌های تطبیقی در قالب تعاملی همانند جعبه ابزار الکترونیکی آر.دی.ای. (آر.دی.ای.تولکیت) و طراحی راهنماهای جامع و آگاهی‌بخش در نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای به منظور هدایت فهرست‌نویسان در بهره‌گیری درست آر.دی.ای. در فیلدهای مختلف اشاره کرد.

ت. برگزاری همایش و کارگاه آموزشی: همگام شدن با تلاش‌های بین‌المللی برای به‌کارگیری آر.دی.ای. نیازمند دارا بودن حداقل اطلاعات مورد نیاز و اساسی در زمینه رویکردهای نوین سازماندهی اطلاعات و قواعد جدید فهرست‌نویسی است. این امر تا حدودی با انتشار مقالات و کتاب‌های متعدد میسر می‌شود اما به دلیل محدودیت‌های رسانه‌های چاپی و تعاملی نبودن ماهیت آن‌ها، این فرایند به درستی انجام نمی‌شود. کتابخانه کنگره دستنامه‌های آموزشی راهکارهای متعددی برای آشنایی هرچه بیش‌تر با آر.دی.ای. تدارک دیده است. از جمله وبینارها و دستنامه‌های آموزشی و سخنرانی‌هایی که فایل صوتی و اسلایدهای آن‌ها پس از ارائه در بخش مربوط به آر.دی.ای. و سایت جی.اس.سی. قرار می‌گیرد. به نظر می‌رسد انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و ایسکو- شاخه ایران وظیفه سنگین‌تری در زمینه برگزاری سخنرانی‌ها و کارگاه‌های آموزشی در امر آموزش و آشناسازی کتابداران و دانشجویان برعهده داشته باشند.

ث. ترجمه آر.دی.ای.: یکی از مهم‌ترین اقدامات لازم برای به‌کارگیری آر.دی.ای. در ایران، ترجمه آن است. البته این امر تا حدودی به صورت جسته‌وگریخته در مقالات و پایان‌نامه‌های متعدد انجام شده است اما از انسجام و یکپارچگی کافی برخوردار نیست. بر اساس آخرین اطلاعات، ترجمه آر.دی.ای. در دستور کار ایسکوی ایران قرار گفته است. ترجمه فیلم‌های آموزشی وبینارها، اسلایدها و دستنامه‌های آموزشی ارائه شده از سوی کمیته مشترک راهبردی و کتابخانه کنگره از دیگر موارد مؤثر در این زمینه است.

ج. بومی‌سازی و ارائه بازخورد بر اساس منابع و رسم‌الخط فارسی به نهادهای ذی‌ربط: در ویژگی‌های آر.دی.ای. نسبت به انگلوامریکن آمده است که سوگیری‌های قبلی نسبت به منابع انگلیسی-امریکایی را نداشته و برای زبان‌ها و رسم‌الخط‌های گوناگون قابل استفاده است. اما همان‌طور که در قسمت گزارش آزمایش کتابخانه کنگره ذکر شد، این هدف تاکنون برآورده نشده است و برای تأمین آن نیاز به دریافت بازخورد از کشورهای گوناگون با ویژگی‌های خاص و خاندان‌های کتابشناختی متفاوت است.

لازم است افراد مختلفی که دست به پژوهش در این حوزه می‌زنند حتماً نتایج پژوهش‌های خود را به اطلاع کمیته مشترک راهبردی برسانند تا ضمن همگامی با تلاش‌های بین‌المللی و اطلاع از روند پیشرفت این حوزه در ایران، از نتایج به دست آمده در جهت بهبود هرچه بیش‌تر آر.دی.ای. استفاده شود. به عنوان مثال جدول تطبیقی آر.دی.ای.- یونی مارک و مارک ایران- آر.دی.ای. که از جمله نتایج پایان‌نامه نگارنده بود با مکاتبه با مسئولین ذی‌ربط در کمیته مشترک راهبردی، پس از طی مراحل ارزیابی، آزمون و کنترل در تاریخ ۴ سپتامبر۲۰۱۳ در آر.دی.ای. تولکیت قرار گرفت.

چ. برگزاری جلسه مشترک نهادهای صاحب‌نظر و تعیین متولی: همان‌طور که پیش‌تر ذکر شد در مرحله نخست برای آزمون به‌کارگیری آر.دی.ای. در امریکا، نشستی با حضور انجمن کتابداری امریکا، کتابخانه‌های بزرگ و کمیته مشترک راهبردی تشکیل شد و در آن، کمیته مشترک راهبردی (زیر نظر ایفلا) مسئول آزمایش و پیشبرد آر.دی.ای. شد. پیشنهاد می‌شود برای جلوگیری از دوباره‌کاری‌های معمول مدیریتی و همچنین تقسیم‌کار بر اساس حدود اختیارات و وظایف نهادهای مختلف در امر سازماندهی در ایران، جلسه‌ای مشترک در قالب یک همایش یا نشست با حضور نهادهای ذیصلاح در این زمینه مانند کمیته ملی سازماندهی اطلاعات، ایسکو-شاخه ایران، انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران، مدیران کتابخانه ملی، کتابخانه آستان قدس رضوی، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، مرکز اطلاعات و مدارک علمی کشاورزی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) و مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری (شیراز) و همچنین نمایندگانی از شرکت‌های سازنده نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای تشکیل و در آن ضمن تشریح روند کار برای هریک از مراحل و روند کار مسئول تعیین شود و در نهایت نیز یک متولی که مسئولیت هماهنگی و پیشبرد این امر را بر عهده بگیرد تعیین گردد. لازم به ذکر است پژوهش Pazooki (2012) نشان داد که فهرست‌نویسان شاغل در کتابخانه ملی ایران، از میان گزینه‌های انجمن کتابداری، کتابخانه ملی، کتابخانه‌های دانشگاهی و نهاد کتابخانه‌های عمومی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی را مهم‌ترین و بهترین متولی به‌کارگیری آر.دی.ای. در ایران می‌دانند. پیشنهاد می‌شود مرکزی مستقل (مشابه

مرکز خدمات کتابداری سابق) زیر نظر کتابخانه ملی به بررسی همه جانبه‌نگرانه، با حضور صاحب‌نظران امر تشکیل شود تا در سطح ملی به بررسی ابعاد مختلف بپردازد.

ح. تدوین برنامه زمان‌بندی و برنامه‌ریزی و پایبندی به تعهدات هر مرحله: پس از تعیین متولی و همکاران طرح به‌کارگیری آر.دی.ای. در ایران، ضروری است تا برنامه‌ریزی منسجمی برای تحقق این امر و عملیاتی کردن مراحل مدنظر قرار گیرد. سپس محدوده زمانی مشخصی برای هر مرحله تعیین و اعضاء موظف به انجام تعهدات خود در ظرف زمانی تعیین‌شده گردند. بدین ترتیب می‌توان امید داشت که به‌کارگیری آر.دی.ای. به صورت منسجم، با برنامه و با اجتناب از دوباره و چندباره‌کاری و آزمون‌وخطا در ایران انجام و نتایج ارزشمند آن شامل حال جامعه علمی و حرفه‌ای کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران شود.

References

Akbaridaryan, Saideh; Sayyed Mahdi Taheri, Sedigheh Shakeri. (2012) "The functionality of bibliographic records of IRANMARC based on Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR) for monographs" New future and bibliographic data formats congress: 78th IFLA Unimarc core activity. [Online] Available at: http://conference.ifla.org/sites/default/files/files/papers/wlic2012/92-akbaridaryan-en.pdf

Amiri, Nahid, (2010) Determine compliance with the existing Iran mark data elements and characteristics of the first model of the functional requirements for bibliographic records (FRBR), Tehran: Allameh Tabatabai University, MA thesis of Library and Information Science. (In Persian)

Arastoopoor, sholeh 2010),The Functional Requirements Bibliographic Records OPAC adaptation model (FRBR): The operational approach. In: Proceedings of the Conference approaches and new ways of organizing information. The efforts: Dariush Alimohammadi, Mohsen Haji Zeinolabedini. Association of Library and Information (Tehran, 16-17 March 2007. Tehran, Ketabdar. (In Persian)

Chan, Louis may (2000), Cataloging and Classification. Translation Hayati, Zahir & Sotodeh, Hajar, Editing 2. Tehran: Ketabdar. (In Persian)

Danesh, Farshid: Afshar, Mina: Nouri, Reza (2010), RDA new standard for describing and accessing digital resources, in: Proceedings of the Conference approaches and new ways of organizing information of Library and Information Association. The efforts: Dariush Alimohammadi, Mohsen Haji Zeinolabedini (Tehran March 7-8, 2007). Tehran: Ketabdar. 520- 535 (In Persian)

Denton, William (2007). "FRBR and the History of Cataloging." Understanding FRBR: What It Is and How It Will Affect Our Retrieval. Ed. Arlene G. Taylor. Westport, Connecticut: Libraries Unlimited.

Dorkhosh, Maliheh (2010), Check Compatibility RDA The object is described by metadata (Muds) and the proposed model for Persian records, Tehran: Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, MA Library and Information Science thesis. (In Persian)

Fakhari, Adeleh (2013), Assessment of compliance with the standard bibliographic records database of Astan Quds Razavi manuscripts describing and accessing the resource

(RDA). Mashhad, Imam Reza University, Thesis Master of Library and Information Science. Supervisor Mohsen Haji Zeinolabedini Co-Mohammad Vafadar Moradi. (In Persian)

Fattahi, Rahmatollah (2000). A. New approaches to the structure of bibliographic records and lists of graphic works using hypertext technology. In: OPAC: Application Development, Proceedings of the Conference on Application and Development of computerized catalogs of Iran libraries. November 18& 19, 1999, Mashhad. Mashhad, Ferdowsi University of Mashhad, Tehran: Center for Scientific Information and Services Construction, 253-268. (In Persian)

Fattahi, Rahmatollah (2000). B. Cataloging: Principles and Methods, edited 3 Mashhad, Ferdowsi University of Mashhad. (In Persian)

Fattahi, Rahmatollah (2007), From ideal to reality, "an analysis of the challenges and approaches to organize information in the present age", Journal of Library and Information Science Volume 10, No. 4, Ss5-26. [Online]. Available in: http://www.aqlibrary.ir/index.php?module=TWArticles&file=index&func=view_pubarticles&did=161&pid=10(Visit Date: February 7, 2013) (In Persian)

Fattahi, Rahmatollah (1995). "Anglo-American Cataloguing Rules and the Online Environment: a Literature Review" *Cataloging and Classifications Quarterly*. vol. 20, no. 2: 25-50.

Fattahi, Rahmatollah (1996), Bibliographic relationships in cataloging. Library Science Journal, 7 (2), 32-44.

Fattahi, Rahmatollah (1997), Review of the principles and rules of cataloging. Book Journal. Title No. 4 .pp. 39-54.

Fattahi, Rahmatollah (1998). "*AACR2 and Catalogue Production Technology: The Relevance of Cataloguing Principles to the Online Environment*" in: *The principles and future of AACR : proceedings of the International Conference on the Principles and Future Development of AACR* : Toronto, Ontario, Canada, October 23/25, 1997 / edited by Jean Weihs. — Ottawa: Canadian Library Association; London: Library Association Publishing; Chicago: American Library Association, 1998.

Haji Zeinolabedini, Mohsen (2010), Functional Requirements for Bibliographic Records feasibility of the utilization pattern (FRBR) IFLA Persian bibliographic records, Ahvaz: Martyr Ahvaz Chamran University, PhD Thesis of Library and Information Science. (In Persian)

Haji Zeinolabedini, Mohsen: Moradi, Khadije(2011), Standard resource description and access (RDA): Introduction to Cataloging for the 21st century, In scientific communication, Volume 19, No 1, Available in: http://ejournal.irandoc.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-804-1&slc_lang=fa&sid=1&sw=%D9%85%D8%B1%D8%A7%D8%AF%DB%8C (Visit Date: June 24, 2012)(In Persian)

Hariri, Najla: Bakhtiari, Elnaz: Babalhavaeji, Fahimeh: Taheri, Seyed Mehdi , (2012) Explore the possibility of implementing the Functional Requirements for Bibliographic Records conceptual model (F.R.B.R) software library in Iran. Journal of Library and Information Science Astan Quds Razavi. No 59. (In Persian)

Howarth, Lynne C; Weihs, Jean (2007). "Making the Link: AACR to RDA. Part 1: Setting the Stage". Cataloging & Classification Quarterly, 45(2).

Jahanshahi, Marzieh, (2012), Standards applicable to describe the source (R.D.A.) in the library, museum and documentation center Islamic Consultative Assembly, Tehran: Alzahra University, MA thesis Library and Information Science. (In Persian)

Khaseh, Ali Akbar (2009), Anglo-American Cataloguing Rules Farewell: R. January. A. Tool for cataloging digital resources. Book Journal, No 79. (In Persian)

Kiorgaard, Deirdre (2007). Resource Description and Access. National Library of Australia, 1-12. [Online] Available at: http://www.nla.gov.au/openpublish/index.php/nlasp/article/viewArticle/1416 (viewed: 30/6/2011)

Kokabi, mortaza: Hijazi Roqiyeh (2012), Identification of bibliographic relationships between bibliographic families Shahnameh and Nahjolbalagheh you to show them a required field. Journal of Library and Information Science. No. 4, Vol. 15. (In Persian)

American Library Association (1992). Anglo-American Cataloguing Rules. Translation Rahmatollah Fattahi: Editor Asadullah Azad. Mashhad: Astan Quds Razavi, Cultural Department.

Mohammadi, Masoud (2011), Investigation and analysis of bibliographic relationships of Persian medical books published between 2006-2010 based on the functional requirements for bibliographic records. MA thesis, University of Medical Sciences, Tehran. (In Persian)

Moradi, Khadije (2010), Evaluation of Digital Libraries of data elements used in the bibliographic records based on the rules of the RDA. And provide a model for implementing these rules, Mashhad: Payam Noor University, MA Library and Information Science thesis. (In Persian)

Pazooki, Fatemeh (2012), Feasibility study of Imlementing RDA in the National Library and Archives of Islamic Republic of Iran, Mashhad: Payam Noor University, MA thesis Library and Information Science. Supervisor Mohsen Haji Zeinolabedini Co-supervisor sholeh arastoopoor, Hadi Sharif Moghaddam. (In Persian)

Pazooki, Fatemeh: Haji Zeinolabedini ,Mohsen: Arastoopoor, sholeh: Sharif Moghaddam, Hadi (2012). View of catalogers working at the National Library and Archives of the IR Iran about the Resource Description and Access (RDA) and evaluate its acceptability. National studies on librarianship and information organization Quarterly. Course23. No4. Winter 2012. 94-119 (In Persian)

Pazooki, Fatemeh: Haji Zeinolabedini ,Mohsen: arastoopoor, sholeh. Analysis of Persian bibliographic records in the national bibliography describes and evaluates the application of the. In turn the publication. Date of acceptance: September 29, 2012 (In Persian)

Rakhshani, Maryam (2011), Evaluation of the Internet Resource Description and Access (RDA) And comparison with Anglo-American Cataloguing Rules, Birjand: Birjand University, Faculty of Education and Psychology, MA Library and Information Science thesis. Supervisor Mohsen nowkarzi Co-supervisor Mohsen Haji Zeinolabedini. (In Persian)

Report and Recommendations of the U.S. RDA Test Coordinating Committee, revised for public release (2011). [Online] Available at: http://www.loc.gov/bibliographic-future/rda/source/rdatesting-finalreport-20june2011.pdf (viewed:30/6/2012)

Sedigh Behzadi, Mandana (1996), Manual of cataloging rules. [Edit 2], Tehran: Iran's national library. (In Persian)
Shaban zadeh, Maryam: Dorkhosh, Maliheh (2010), RDA: new look to future of cataloging, *In the Book of the Month (General)*, No. 7, pp. 827- 826 (In Persian)
Soltani, Pouri: Rastin, Fardin (2009), Encyclopedia of Library and Information Science. Tehran: Contemporary culture.pp 384 (In Persian)
Taheri, Mahdi (2010), Analytical Study to usability of RDA for describing and organizing archival material, the collection of documents, No20: 80-94. (In Persian)
Taylor, J. Rlyn (2002), Organizing information. Translation: Dayani, Mohammad Hossein, Mashad: Library computer. Mashhad: Ketabkhane Rayanei
Tillett, Barbara B. (2004). "What is FRBR? A Conceptual Model for the Bibliographic Universe". Library of Congress, Cataloging Distribution Service. [Online]. Available at: http://www.loc.gov/cds/FRBR.html. (viewed: 4/7/2012).
Zare zadeh, Faranak (2002), Investigate the relationship bibliographic cataloging Islamic Republic of Iran National Bibliography. Book Journal, 13 (4), 20-29. (In Persian)
Zerehsaz, Mohammad (2011) Examination of Viewpoints of cataloguers in three big Libraries of Mashhad about implementing of resource Description and access (RDA). Library and Information. Seri 15, No 4. P141-168 (In Persian)